

แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาวัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช
Guidelines for Temple Development of Local Tourism Promotion: A Case Study of Wat
Praduphatthanaram, Nakhon Si Thammarat Province

วันชพร จันทรักษา

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Wanachaporn Chantharaksa

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University

วันที่รับ (Received) : 25 September 2023

วันที่แก้ไขเสร็จ (Revised) : 2 June 2024

วันที่ตอบรับ (Accepted) : 20 June 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาศักยภาพของวัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อสร้างรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัด และเพื่อพัฒนาวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ พระภิกษุที่จำพรรษาในวัด จำนวน 5 รูป นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัด จำนวน 300 คน และชาวบ้านในชุมชนรอบวัด จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของวัดที่มีความโดดเด่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1) ศักยภาพด้านกายภาพ ได้แก่ ธรรมชาติของผิวดิน ทิศทางลม 2) ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน ที่จอดรถ ห้องน้ำ สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม 3) ศักยภาพด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าอาวาส โบราณสถาน 4) ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมของวัดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ ได้แก่ กิจกรรมสวดมนต์วันพระทุกวันอาทิตย์ วันสารทเดือนสิบ ซึ่งองค์ประกอบที่อยู่ในศักยภาพทั้ง 4 ด้าน จะเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จากการศึกษายังทำให้ค้นพบสูตรที่ใช้หาปริมาณเพื่อการปรับปรุงปัจจัยด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสูตรที่ง่ายต่อการนำไปคำนวณและสามารถนำไปใช้พัฒนาวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ 1) สูตร WANACH1 $N = (SxV)/A$ 2) สูตร WANACH2 $N = S/A$ และ 3) สูตร WANACH3 $Q = N - V$

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวชุมชน, วัดประดู่พัฒนาราม

Abstract

The objectives of this research were to study the potential of Wat Praduphatthanaram, Nakhon Si Thammarat Province, to create a model to accommodate tourists according to the potential of each aspect of the temple and to develop temples for community tourism promotion. The population used in the study was 5 monks who resided in the temple and 300 Thai visitors travelling to the temple. The research tools were an unstructured interview form and questionnaires. The data was analyzed using mean, standard deviation and content analysis. The results showed that the potential of the temple was outstanding to promote community tourism consisting of 1) physical potential, i.e. nature of the soil surface, and wind direction; 2) facilities potential included infrastructure, parking, restrooms, food and beverage outlets; 3) resources potential of the temple that attract tourists i.e. the abbot, and ancient monuments 4) the potential of organizing activities of the temples that tourists can participate, i.e. praying every Sunday and the Festival of the Tenth Lunar Month (Sat Duan Sip). The elements that were in the potential for all 4 areas would be the data to create a model to accommodate the tourists. Regarding the study result, the simple formula was found to quantify the improvement of various factors, and could be calculated and used to develop a concrete measure, including 1) WANACH1 $N = (SxV)/A$ Formula 2) WANACH2 $N = S/A$ Formula and 3) WANACH3 $Q = N - V$ Formula.

Keywords: Temple Development, Tourism Promotion, Local Tourism, Wat Praduphatthanaram

บทนำ

การท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทยเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวชมสถานที่ภายในชุมชน และหากเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะมีมาจากกลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยว 2 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม ซึ่งวัดมักจะเป็นสถานที่ตั้งของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้ง 2 ประเภทนี้ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถหาชมได้โดยง่าย เนื่องจากวัดกับชุมชนเป็นของคู่กันหากพื้นที่นั้นเป็นที่อยู่อาศัยของพุทธศาสนิกชน และจากการศึกษาข้อมูลของกองพุทธศาสนา สำนักงานศาสนสมบัติ พบว่าวัดในประเทศไทย มีจำนวนมากถึง 123,990 วัด (Buddhist Division Religious Treasure Office, 2019) ดังนั้นหากมีการส่งเสริมให้วัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวได้เพิ่มศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนก็จะส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากยิ่งขึ้น เพราะด้วยความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของวัดแต่ละแห่งสามารถนำมาต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิต ความเชื่อ และความศรัทธาของนักท่องเที่ยว ดังตัวอย่าง Khamdee (2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว โดยกล่าวถึงการท่องเที่ยวภายในวัดที่มีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างบุคลากรของวัด และชาวบ้านที่มีความศรัทธาต่อวัด เป็นการนำเสนอกิจกรรมของวัดที่มีอยู่เดิมผนวกเข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยววัดและชุมชนมากขึ้น

จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่บนพื้นที่ภาคใต้แถบฝั่งทะเลตะวันออกมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีศักยภาพสูง โดยเฉพาะทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี จะมี

ความโดดเด่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลเดียวกัน เนื่องจากในอดีตอาณาจักรตามพรลิงค์ (พุทธศตวรรษที่ 13-18) เป็นอาณาจักรที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงทำให้เมืองนี้มีความสำคัญทางพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทย อย่างไรก็ตามถึงแม้จังหวัดนครศรีธรรมราชจะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ แต่ที่นี้กลับมีไข่มุกจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป จึงเป็นเหตุให้จังหวัดนครศรีธรรมราชถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มจังหวัดเมืองรองหรือ Less visited area ซึ่งหมายถึง เมืองที่ไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยวหลัก หรือยังมีนักท่องเที่ยวเข้าไปไม่มาก ส่งผลให้การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นหรือชุมชนมีความแตกต่างจากเมืองท่องเที่ยวหลักอย่างชัดเจน

แนวทางที่จะช่วยให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักสู่เมืองรองได้ จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการส่งเสริม จากการศึกษาข้อมูลพบว่าในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีวัดอยู่จำนวนมากที่สามารถส่งเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ ดังเช่น วัดประดู่พัฒนาราม ตำบลท่าวัง เนื่องจากเป็นวัดที่สำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเป็นสถานที่บรรจุอัฐิของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และยังเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างลำดับต้นในเขตอำเภอเมืองที่ได้รับการรับรองว่ามีผลงานดีเด่นเมื่อปี พ.ศ. 2516 แต่เนื่องด้วยสภาพวัดเกือบทั้งหมดในเขตอำเภอเมือง ยังเป็นวัดแบบดั้งเดิมที่ไม่ได้มีการวางแผนการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทำให้วัดเหล่านี้ไม่เป็นที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนเหมือนกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นวัดที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเป็นจำนวนมาก ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงได้ศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้วัดประดู่พัฒนาราม ตำบลท่าวัง อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นกรณีศึกษา และหลังจากที่ได้ผลการศึกษาวินิจฉัยออกมาแล้วก็สามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือแนวทางปฏิบัติให้กับวัดอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป ซึ่งงานวิจัยนี้ได้อธิบายให้ทราบถึงรายละเอียดในประเด็นหลัก 2 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลศักยภาพความโดดเด่นแต่ละด้านของวัด จะสะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์และแนวทางของการเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน 2) ข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวภายในวัด จะช่วยสะท้อนให้เห็นว่าศักยภาพแต่ละด้านของวัดมีความพร้อมอยู่ในระดับใด อีกทั้งยังมีหัวข้อย่อยใดที่วัดจะต้องปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบ้าง งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนาค้นหาสูตรที่สามารถช่วยให้การคำนวณเป็นไปโดยง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มบุคคลที่จะนำไปใช้ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลและมีรูปธรรมที่ชัดเจน จนพัฒนาไปสู่การรองรับนักท่องเที่ยวตามเอกลักษณ์และศักยภาพแต่ละด้านของวัด ซึ่งจะส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
2. เพื่อสร้างรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

การทบทวนวรรณกรรม

งานศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาวัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีขอบเขตของ

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยทฤษฎีองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ Kumboon and Kowattanakul (2013) ได้กล่าวถึง จะมีองค์ประกอบ 4 ประการที่สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Accessibility) เช่น การคมนาคมขนส่ง เส้นทาง การเข้าถึงวัด 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถ สถานที่นั่งพักผ่อน ศาลาสำหรับทำกิจกรรม ภายในวัด 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น จุดท่องเที่ยวภายในวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 4) กิจกรรม (Activities) เช่น กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมช่วงเวลากลางวัน กิจกรรมช่วงเวลาค่ำ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของ Suwannikkha (2013) เรื่องแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรณีศึกษาวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางมาเที่ยววัดไร่ขิง เนื่องจากวัดมีกระบวนการจัดการในการรองรับนักท่องเที่ยวที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

กรณีศึกษาแนวคิดด้านการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัดของ Panlopraksa and Chanchaicharoenkul (2015) อธิบายเกี่ยวกับการออกแบบให้มีความสอดคล้องกับศาสนสถาน โดยจะต้องได้รับการมีส่วนร่วมจากคนในชุมชน เพื่อสะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านมาของการมาใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ของ Wannathanom (2016) เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยจะนำมาผสมผสานให้เข้ากับปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด โดยนำรูปแบบการท่องเที่ยวแต่ละประเภทมาเชื่อมโยงให้เข้ากับทรัพยากรของวัดที่มีอยู่เดิม เพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวเดินชม 2) การท่องเที่ยวเพื่อศาสนาเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา 3) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ 4) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้องค์ประกอบในการจัดกิจกรรมเพื่อรักษาสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพ นอกจากนี้ Wu, Lin and Wang (2019) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวัด กรณีการสร้างเนื้อหาและการออกแบบวิธีการสื่อสารระหว่างกัน จากข้อค้นพบในงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาปัจจัยด้านต่าง ๆ ของวัดประดู่พัฒนาราม โดยการเชื่อมโยงเข้ากับทรัพยากรที่มีอยู่เดิมของวัด เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ศึกษาศักยภาพของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีขอบเขตของการศึกษาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การเข้าถึง (Accessibility) เช่น การคมนาคมขนส่ง เส้นทาง การเข้าถึงวัด 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถ สถานที่นั่งพักผ่อน ศาลาสำหรับทำกิจกรรมภายในวัด 3) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เช่น รูปแบบของกิจกรรมภายในวัดที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ รวมถึงจุดท่องเที่ยวภายในวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ 4) กิจกรรม (Activities) เช่น กิจกรรมช่วงเวลากลางวัน กิจกรรมช่วงเวลาค่ำ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะเป็ข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยจะนำไปใช้ในการสร้างรูปแบบการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในวัดต่อไป

สำหรับในส่วนของการสร้างรูปแบบเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาแล้วในขั้นตอนแรกซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงเข้ากับการศึกษาในส่วนของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว

วัด รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและแรงจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยววัด ซึ่งการศึกษาในส่วนนี้จะ เป็นข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ประกอบการสร้างรูปแบบเพื่อใช้ในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยจะแบ่งการสร้างรูปแบบ ออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) รูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านกายภาพ 2) รูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) รูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 4) รูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านการจัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเข้าร่วมได้

สุดท้ายคือ แนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากการพัฒนาวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจในระดับชุมชน เพราะวัด เป็นทรัพยากรที่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย และเป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนไทย มาตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึงวัดต่าง ๆ มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาที่โดดเด่น มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้น หากมีแนวทางการพัฒนาวัด เพื่อมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนก็จะส่งผลให้วัดต่าง ๆ ที่มีความสนใจ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวัดของตนเองได้ เพราะที่ผ่านมามีวัดที่ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจะเป็น เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น จึงไม่ได้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาร่วม กิจกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดแรงผลักดันที่จะกระจายตัวไปยังวัดอื่น ๆ ที่ไม่มีชื่อเสียง จากแนวคิดที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงศึกษาในส่วนขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับวัดไทย สถานภาพ บทบาท ความสำคัญ และประโยชน์ของวัด รูปแบบการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในการรองรับนักท่องเที่ยว หลักการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกภายในวัด แนวคิดระบบอัตลักษณ์ของแบรนด์ และการจัดกิจกรรมและศาสนพิธีในทางพุทธศาสนา เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริม การท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาวัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย มีการแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1. วิธีดำเนินการวิจัยประเด็นการศึกษาศักยภาพของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนาราม 5 รูป จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Nonprobability Sampling) โดยจะใช้การสุ่มแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) ด้วยการเข้าไปสอบถามพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่พบเจอเป็นรูปแรก เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้วก็จะขอให้พระภิกษุรูปนั้นแนะนำพระภิกษุผู้ให้ข้อมูลสำคัญรูปต่อไป ทำเช่นนี้ไปทีละรูปจนกว่าจะครบ 5 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขอบเขตของการศึกษาที่สอดคล้องกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) และกิจกรรม (Activities) ซึ่งจะเชื่อมโยงกับประเด็นในศักยภาพทั้ง 4 ด้าน การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการในช่วงเดือนเมษายน 2564 ด้วยวิธีการสัมภาษณ์พระภิกษุเป็นรายบุคคล ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงต่อพระภิกษุ 1 รูป และทำการจดบันทึกเฉพาะข้อมูลคำสัมภาษณ์เท่านั้น โดยมีรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ไว้คร่าว ๆ ตามศักยภาพทั้ง 4 ด้าน การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนารามมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดกลุ่มของเนื้อหา รวมถึงการวิเคราะห์ จำแนก และสรุปเป็นประเด็นสำคัญของศักยภาพในแต่ละด้าน

2. วิธีดำเนินการวิจัยประเด็นการสร้างรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามข้อมูลสถิติจากสมุดบันทึกการจัดกิจกรรมในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยทั้งสิ้น 1,194 คน ผู้วิจัยได้เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Nonprobability Sampling) เนื่องจากปรากฏการณ์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่วิจัยมีการเคลื่อนตัวตลอดเวลา จึงไม่สามารถใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ (Probability Sampling) โดยจะต้องใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ซึ่งจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรหลักการคำนวณ

ของ Yamanae (1973)
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน ผู้วิจัยจึงปรับขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยเกี่ยวกับหัวข้อที่วัดประดู่พัฒนารามดำเนินการแล้ว เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งปรับปรุงมาจากคู่มือแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม ของ Department of Tourism (2014) โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อปัจจัยในศักยภาพ 4 ด้านที่มีระดับการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และมีการกำหนดค่าคะแนน โดยใช้วิธีของลิเคิร์ต (Likert) (Siljaru, 2014)

การวัดระดับความสำคัญจะมีระดับการวัดดังนี้

1. ระดับความสำคัญมากที่สุด มีค่าคะแนนเป็น 5
2. ระดับความสำคัญมาก มีค่าคะแนนเป็น 4

3. ระดับความสำคัญปานกลาง มีค่าคะแนนเป็น 3
4. ระดับความสำคัญน้อย มีค่าคะแนนเป็น 2
5. ระดับความสำคัญน้อยที่สุด มีค่าคะแนนเป็น 1

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในกรณีที่แบบประเมินมีระดับการวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) มักจะใช้ค่าเฉลี่ยเป็นตัวสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด ค่าเฉลี่ยที่ได้จากการคำนวณส่วนใหญ่จะมีทศนิยม 2 ตำแหน่ง ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Wanichbuncha (2018) เพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังต่อไปนี้

1. ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 ให้อยู่ในเกณฑ์มากที่สุด
2. ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20 ให้อยู่ในเกณฑ์มาก
3. ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40 ให้อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
4. ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60 ให้อยู่ในเกณฑ์น้อย
5. ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80 ให้อยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่วัดประดู่พัฒนารามได้ดำเนินการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เข้าไปสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวภายในวัดประดู่พัฒนาราม ในช่วงเดือนกันยายน ถึงเดือนธันวาคม 2564 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เนื่องจากนักท่องเที่ยว มีการเคลื่อนตัวตลอดเวลา จึงไม่สามารถใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้ (Probability Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยเกี่ยวกับปัจจัยที่วัดประดู่พัฒนารามให้ความสำคัญเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มาประมวลผลเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างรูปแบบที่ใช้ในการรองรับนักท่องเที่ยว เมื่อเดินทางไปเยี่ยมขมวัด

3. วิธีดำเนินการวิจัยประเด็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชาวบ้านจากภาคีเครือข่ายในส่วนของชุมชนรอบวัดประดู่พัฒนาราม ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมภายในวัด และพระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนาราม จำนวน 5 รูป ซึ่งเป็นพระภิกษุผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเดียวกับวัดประดู่ประสงค์ที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) สนทนาในประเด็นแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการจัดการสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้แนวคิดของ Vongvanich (2019) มาเป็นหลักในการจัดขั้นตอนการสนทนากลุ่มย่อยดังนี้

1. การกำหนดประเด็นปัญหา ได้นำเสนอรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งได้มาจากผลการวิจัยวัดประดู่ประสงค์ที่ 1 และผลการวิจัยวัดประดู่ประสงค์ที่ 2 โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่มย่อยดังนี้ 1) ศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และ 2) รูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัด

2. การกำหนดกรอบการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยประกอบด้วยผู้แทน คือ พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนาราม จำนวน 5 รูป และชาวบ้านในชุมชนรอบวัดประดู่พัฒนาราม ที่มีเวลาและเคยร่วมคิด ร่วมพัฒนาวัดมาก่อน จำนวน 5 คน

3. การกำหนดผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) จะต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะการเป็นผู้นำสามารถกำกับการสนทนาให้ดำเนินไปตามหัวข้อ และเป็นไปตามกรอบประเด็นการสนทนาได้โดยราบรื่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) กับผู้แทน ได้แก่ พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนาราม จำนวน 5 รูป ชาวบ้านในชุมชนรอบวัดประดู่พัฒนาราม ที่มีเวลาและเคยร่วมคิด ร่วมพัฒนาวัดมาก่อน จำนวน 5 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลของแนวทางการพัฒนาวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อย (Small Group Discussion) ในประเด็นแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่เหมาะสมมาจำแนกวิเคราะห์และสรุปเนื้อหาในประเด็นที่มีความสำคัญโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาศักยภาพของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

เป็นผลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประดู่พัฒนารามจำนวน 5 รูป จากการสัมภาษณ์พบว่า ศักยภาพแต่ละด้านของวัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีความโดดเด่นและสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบไปด้วย

ศักยภาพด้านกายภาพของวัดที่มีความโดดเด่น มี 2 ประการ คือ ธรรมชาติของผิวดิน และลมฟ้าอากาศ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเชื่อมโยงสู่แนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้วัดสามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ ดังนี้ 1) ช่วยให้วัดสามารถออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในช่วงฤดูฝนได้ เพราะสภาพผิวดินภายในวัดน้ำไม่ท่วม 2) ช่วยให้วัดสามารถกำหนดแผนผังสถานที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัดผ่านของลมตามธรรมชาติในแต่ละช่วงฤดูกาล

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความโดดเด่น มี 4 ประการ คือ โครงสร้างพื้นฐาน ที่จอดรถ สถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มและห้องน้ำ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาเชื่อมโยงสู่แนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้วัดสามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ดังนี้ 1) วัดจะมีแนวทางการดำเนินการว่าควรปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมเล็กน้อยเพียงใด เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 2) หากวัดพบว่าสิ่งอำนวยความสะดวกใดที่วัดไม่มีวัดก็สามารถสำรวจสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงและทำแผนผังโครงข่ายด้านสิ่งอำนวยความสะดวกเชื่อมโยงไปยังจุดต่าง ๆ บริเวณรอบวัด เช่น ร้านจำหน่ายอาหาร ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม และร้านจำหน่ายของฝากของที่ระลึก เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว และช่วยประชาสัมพันธ์ให้ร้านจำหน่ายสินค้ารอบวัดได้มีโอกาสให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย นับเป็นการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยวลงสู่ชุมชน

ศักยภาพด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว มี 2 ประการ คือ เจ้าอาวาส และโบราณสถาน ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงสู่แนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้วัดสามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ดังนี้ 1) ข้อมูลศักยภาพด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว จะช่วยให้วัดทราบว่าควรจะนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างไร 2) วัดสามารถนำข้อมูลทรัพยากรต่าง ๆ มาเรียบเรียงเพื่ออธิบายถึงความน่าสนใจ หรือความแตกต่างไม่เหมือนกับที่อื่นซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยว จากนั้นจึงนำไปเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและอยากที่จะเดินทางมาเยือนวัดตามความสะดวกของแต่ละบุคคล

ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมภายในวัดที่มีความโดดเด่นโดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ มี 2 ประการ คือ กิจกรรมสวดมนต์วันพระทุกวันอาทิตย์ และกิจกรรมวันสารทเดือนสิบ จากการศึกษาศักยภาพ ของวัด

สามารถนำมาเชื่อมโยงสู่แนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้วัดสามารถพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวชุมชนได้ดังนี้ 1) ช่วยให่วัดสามารถวางแผนเพื่อจัดเตรียมบุคลากร สถานที่ภายในวัด และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม 2) วัดสามารถนำข้อมูลมาทำเป็นปฏิทินการจัดกิจกรรมของวัด เผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับรู้ และเกิดความสนใจในการอยากเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมของแต่ละบุคคล

ผลการสร้างรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัด

ผลการสร้างรูปแบบในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัดที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยเป็นผลที่ได้จากการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดประดู่พัฒนาราม จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อนำผลการประเมินที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยววิเคราะห์ ทำให้เห็นผลสะท้อนในแต่ละปัจจัยที่วัดมีอยู่หรือได้ดำเนินการไปแล้วนับจากระดับน้อยที่สุดไปจนถึงระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นมุมมองและความรู้สึกของนักท่องเที่ยวโดยแสดงผลออกมาในรูปค่าเฉลี่ยของปัจจัยรายข้อจากศักยภาพในแต่ละด้านประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ดังตารางที่ 1-4

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยด้านกายภาพที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาวัดประดู่พัฒนารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านกายภาพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. วัดมีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางเข้าสู่วัดในรัศมี 20 กิโลเมตร ตามทางแยกสำคัญ หรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว	1.05	0.231	น้อยที่สุด
2. วัดมีการดูแลทางเข้า หรือถนนเข้าสู่วัดให้อยู่ในสภาพที่ดี สะดวก และปลอดภัยในการคมนาคม	4.12	0.647	มาก
3. วัดมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าและแสงสว่างบริเวณโบราณสถาน ทางเดิน และพื้นที่บริการอื่น ๆ	3.94	0.604	มาก
4. วัดมีการติดตั้งระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดหรือระบบรักษาความปลอดภัยอื่น ๆ ตามความเหมาะสม	1.36	0.592	น้อยที่สุด
5. วัดมีการติดตั้งรั้วกั้นพื้นที่อันตรายหรือบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	4.72	0.645	มากที่สุด
6. วัดมีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบ ทั้งพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่บริการท่องเที่ยว	3.10	0.622	ปานกลาง
7. วัดมีมาตรการดูแลรักษา และป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับโบราณสถาน	3.10	0.602	ปานกลาง
8. วัดมีการจัดการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ เฟสบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ อินสตราแกรม เป็นต้น	3.17	0.569	ปานกลาง
9. วัดมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity)	2.10	0.394	น้อย

ปัจจัยด้านกายภาพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
10. วัดมีการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยว เช่น การแต่งกาย การส่งเสียงดัง การทิ้งขยะ การจุดไฟ การดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การปิ่นปายโบราณสถาน การแสดง ความเคารพต่อศาสนสถานและศาสนวัตถุ เป็นต้น	3.45	0.767	มาก
11. วัดมีการเตรียมความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ระบบขนส่ง ไฟฟ้า และน้ำสะอาด	3.69	0.577	มาก
รวม	3.07	0.187	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาวัดประดู่พัฒนารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. วัดมีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	2.15	0.418	น้อย
2. วัดมีอาคารแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญของวัด	1.97	0.151	น้อย
3. วัดมีพื้นที่หรือลานจอดรถที่เป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ	4.17	0.697	มาก
4. วัดมีห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสม กลมกลืนกับสภาพพื้นที่ หรือเป็นไปตามรูปแบบสถาปัตยกรรมและข้อกำหนดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.77	0.715	มาก
5. วัดมีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ เช่น ที่จอดรถพิเศษ ทางลาด ห้องสุขา รถเข็นนั่ง เป็นต้น	2.09	0.550	น้อย
6. วัดมีการจัดการบุคลากรดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย บริเวณทางเข้าลานจอดรถ จุดท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในวัด	2.11	0.465	น้อย
7. วัดมีการจัดบุคลากรดูแลด้านการปฐมพยาบาลแก่นักท่องเที่ยว ณ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	1.98	0.282	น้อย
8. วัดมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ จุดนั่งพัก ถังขยะ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในวัด	3.91	0.796	มาก
9. วัดมีการจัดให้มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม	1.99	0.208	น้อย
10. วัดมีการดูแลในด้านการรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ	3.12	0.466	ปานกลาง

ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
รวม	2.72	0.158	ปานกลาง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยด้านทรัพยากรของวัด ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาวัดประดู่พัฒนารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. วัดมีการอนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัตถุ และทัศนียภาพที่สวยงาม	3.99	0.447	มาก
2. วัดมีการจัดพื้นที่หรือทางเดินศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัดพร้อมป้ายสื่อความหมาย	3.41	0.660	มาก
3. วัดมีบุคลากรในการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และวัฒนธรรมโบราณแก่นักท่องเที่ยว	3.49	0.710	มาก
4. วัดมีบุคลากรในการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว	4.06	0.500	มาก
5. วัดมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสินค้าชุมชน อาหารท้องถิ่น สมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1.91	0.458	น้อย
6. วัดมีการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมวิถีชีวิต การแต่งกาย ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.88	0.549	มาก
7. วัดมีเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง	2.84	0.449	ปานกลาง
8. วัดมีโบสถ์ วิหารที่ยังคงสภาพเดิม ไม่มีการบูรณะขึ้นมาใหม่	3.94	0.551	มาก
9. วัดมีพระพุทธรูปที่มีอายุมากกว่า 100 ปี	2.93	0.359	ปานกลาง
รวม	3.38	0.167	ปานกลาง

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญของปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการพัฒนาวัดประดู่พัฒนารามให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
1. วัดมีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมทุกวันอาทิตย์	4.96	0.212	มากที่สุด
2. วัดมีการจัดกิจกรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเช้าของทุกวัน	4.00	0.337	มาก
3. วัดมีการจัดกิจกรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงบ่ายของทุกวัน	2.13	0.525	น้อย
	2.13	0.687	น้อย

ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
4. วัดมีการจัดกิจกรรม เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงคำ ของทุกวัน	2.99	0.483	ปานกลาง
5. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิต	3.62	0.741	มาก
6. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดแนวคิดและคติสอนใจ	2.15	0.393	น้อย
7. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้ชีวิตคู่ราบรื่น	2.92	0.426	ปานกลาง
8. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกายของ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติ	2.10	0.321	น้อย
9. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้การทำงาน การขาย มีความเจริญรุ่งเรือง	3.98	0.396	มาก
10. วัดมีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นจุดเด่นของวัด นอกจาก กิจกรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา			
รวม	3.10	0.151	ปานกลาง

จากตารางข้างต้นผู้วิจัยพบว่าจะต้องสร้างวิธีหาคำตอบให้ออกมาในรูปของสูตรการคำนวณและขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อช่วยให้ปัจจัยข้อต่าง ๆ ที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ได้มีแนวทางในการพัฒนาขึ้นไปให้ถึงระดับความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจึงค้นพบวิธีที่จะนำมาสร้างรูปแบบการพัฒนาศักยภาพแต่ละด้านของวัด ด้วยการสร้างสูตรเพื่อใช้ในการคำนวณหาปริมาณการปรับปรุงปัจจัยด้านต่าง ๆ โดยเป็นสูตรที่ง่ายต่อการคำนวณ ใช้เพียงหลักคณิตศาสตร์ขั้นพื้นฐานที่ผู้จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็สามารถนำไปใช้ได้ จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อวัดต่าง ๆ ที่จะนำสูตรนี้ไปช่วยในการคำนวณเพื่อให้ได้คำตอบที่จะใช้ในการพัฒนาวัดต่อไป

ที่มาของสูตรเริ่มต้นด้วยการสร้างตัวอย่างการคำนวณหาปริมาณที่จะต้องปรับปรุงเพิ่มเติม โดยการใช้หัวข้อวัดมีการติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่วัดในรัศมี 20 กิโลเมตร ตามทางแยกสำคัญหรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว จากเดิมมีอยู่เพียง 1 จุด ซึ่งค่าเฉลี่ยระดับคะแนนที่หาได้จากแบบสอบถามของวัดประดู่พัฒนารามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.05 โดยมีหลักในการพิจารณาคือ เกณฑ์กำหนดให้ค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดอยู่ในช่วง 4.21 ถึง 5.00 ซึ่งการปรับปรุงเพื่อยกระดับปัจจัยข้อต่าง ๆ ให้สูงขึ้นและมาอยู่ในระดับมากที่สุด ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 เพียงค่าเดียว หากแต่ค่าเฉลี่ยที่เริ่มต้นตั้งแต่ 4.21 ขึ้นไปก็สามารถอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุดได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นค่าระดับคะแนนในช่วงมากที่สุดที่ยอมรับได้และปรับปรุงได้ง่ายที่สุดจึงเท่ากับ 4.21 กำหนดให้

N = จำนวน (Number) ที่ควรมีในแต่ละปัจจัย

S = ค่าระดับคะแนน (Score level) ในช่วงมากที่สุดที่ยอมรับได้

V = ปริมาณ (Volume) ที่มีอยู่เดิมในแต่ละปัจจัย

A = ค่าเฉลี่ย (Average) ระดับคะแนนจากการประเมินในแต่ละปัจจัย

Q = ปริมาณ (Quantity) ที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมในแต่ละปัจจัย

เมื่อได้ข้อกำหนดแล้วผู้วิจัยจึงนำมาประยุกต์สร้างเป็นสูตรได้ 3 สูตร โดยตั้งชื่อสูตรว่า WANACH เพื่อให้ง่ายต่อการอ้างอิงสำหรับการนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ซึ่งแนวคิดที่มาของสูตรสามารถอธิบายได้ดังนี้ สูตร WANACH1 และ WANACH2 เป็นการคำนวณเพื่อหาจำนวนที่ควรมี (N) ด้วยการนำค่าที่สัมพันธ์กัน 3 ค่า ไปคำนวณโดยใช้หลัก

บัญญัติไตรยางศ์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (A) ระดับคะแนนจากการประเมินในแต่ละปัจจัย ค่าปริมาณ (V) ที่มีอยู่เดิมในแต่ละปัจจัย และค่าระดับคะแนน (S) มากที่สุดที่ยอมรับได้ หลังจากนั้นเป็นการใช้สูตร WANACH3 เพื่อคำนวณหาค่า Q หรือปริมาณที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมในแต่ละปัจจัย

ในที่นี้จะใช้ปัจจัยของหัวข้อวัดมีการติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่วัดในรัศมี 20 กิโลเมตร ตามทางแยกสำคัญหรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยวเป็นกรณีตัวอย่าง เพื่อคำนวณหาจำนวนที่ควรมี (N) ซึ่งในกรณีนี้จะหมายถึงจำนวนจุดติดตั้งป้ายบอกทางที่ควรมี โดยใช้หลักบัญญัติไตรยางศ์ได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย (A) ระดับคะแนนที่ได้มาจากปริมาณ (V) จุดติดตั้งป้ายบอกทางที่มีอยู่เดิม ถ้าต้องการเพิ่มค่าระดับคะแนน (S) ให้ได้สูงสุด จะต้องมีการติดตั้งป้ายบอกทางจำนวน (N) กี่จุด ?

$$\text{สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้ } N = \frac{S \times V}{A}$$

จากหลักการคำนวณแบบบัญญัติไตรยางศ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์สร้างเป็นสูตร WANACH1 เพื่อให้ง่ายต่อการหาค่า N ดังนี้

$$\text{สูตร WANACH1 } N = \frac{S \times V}{A}$$

กรณีถ้าหากปริมาณ (V) ที่มีอยู่เดิม มีค่าเท่ากับ 0 ซึ่งหมายถึงของเดิมยังไม่มีหรือยังไม่ได้จัดทำ สามารถหาค่า N โดยใช้สูตร WANACH2

$$\text{สูตร WANACH2 } N = \frac{S}{A}$$

เมื่อหาค่า N จากสูตร WANACH1 หรือ สูตร WANACH2 ได้แล้วก็นำไปหาค่า Q จากสูตร WANACH3

เนื่องจาก N เป็นจำนวนทั้งหมดที่ควรมี แต่บางปัจจัยก็มีปริมาณ (V) อยู่บ้างแล้ว ดังนั้น ค่า Q ซึ่งเป็นปริมาณที่ต้องทำเพิ่ม จึงมีค่าเท่ากับ $N - V$

$$\text{สูตร WANACH3 } Q = N - V$$

จากกรณีตัวอย่างหัวข้อวัดมีการติดตั้งป้ายบอกทางเข้าสู่วัดในรัศมี 20 กิโลเมตร ตามทางแยกสำคัญหรือเส้นทางหลักของการท่องเที่ยว จากปริมาณ (V) ที่มีอยู่เดิมเพียง 1 จุด จึงส่งผลให้ค่าเฉลี่ยระดับคะแนนที่ทำได้จากแบบสอบถามของวัดประจักษ์พัฒนาราม มีค่าเฉลี่ย (A) เท่ากับ 1.05 และกำหนดให้ค่าระดับคะแนน (S) ในช่วงมากที่สุดที่ยอมรับได้เท่ากับ 4.21 สามารถแสดงขั้นตอนในการคำนวณหาค่า N และค่า Q ดังนี้

$$S = 4.21, V = 1, A = 1.05$$

หาค่า N จากสูตร WANACH1

$$N = \frac{S \times V}{A} = \frac{4.21 \times 1}{1.05} = 4.01$$

หาค่า Q จากสูตร WANACH3

$$Q = N - V = 4.01 - 1 = 3.01$$

จากค่า Q = 3.01 เมื่อปัดเศษหลังจุดทศนิยมแล้วจะได้จำนวนเต็มเท่ากับ 3

ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เป็นผลที่ได้จากการสนทนา กลุ่มย่อยร่วมกับชาวบ้านภาคีเครือข่ายในส่วนของชุมชนรอบวัดประจักษ์พัฒนาราม ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจกิจกรรมภายในวัด และพระภิกษุที่จำพรรษาในวัดประจักษ์พัฒนาราม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

เมื่อทราบค่า Q หรือปริมาณที่ต้องปรับปรุงเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิมในแต่ละปัจจัยแล้ว ลำดับต่อไปก็เป็นการนำผลที่ได้ไปกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม โดยการนัดประชุมร่วมกันของภาคีเครือข่ายได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวัดจนกระทั่งครบทุกข้อตามที่ได้จากการคำนวณ จากกรณีตัวอย่างที่คำนวณค่า Q ได้เท่ากับ 3.01 เมื่อปิดเศษหลังจุดทศนิยมแล้วจะได้จำนวนเต็มเท่ากับ 3 ดังนั้นวัดประดู่พัฒนารามจะต้องติดตั้งป้ายบอกทางที่บริเวณทางแยกหรือตำแหน่งที่สำคัญเพิ่มอีก 3 จุด และจากการประชุมของภาคีเครือข่ายได้พิจารณาจุดที่จะติดตั้งป้ายบอกทางเพิ่มเติมได้แก่ จุดที่1 สีแยกหัวถนน ซึ่งเป็นทางแยกที่เกิดจากการบรรจบกันของถนน 4 สาย ได้แก่ ถนนราชดำเนิน ทางหลวงหมายเลข 403 ทางหลวงหมายเลข 408 และทางหลวงหมายเลข 4013 จุดที่2 สีแยกเบญจมาฯ ซึ่งเป็นทางแยกระหว่างทางหลวงหมายเลข 4103 กับทางหลวงหมายเลข 4016 จุดที่3 สีแยกตลาดแขก ซึ่งเป็นทางแยกระหว่างถนนที่เป็นรอยต่อส่วนปลายของทางหลวงหมายเลข 4016 กับถนนราชดำเนิน นอกจากนี้ภาคีเครือข่ายก็ได้ร่วมกันพิจารณาปัจจัยในส่วนที่เหลือจนกระทั่งครบทุกข้อปัจจัย

หลังจากหาค่า Q ในแต่ละปัจจัยของศักยภาพต่าง ๆ ครบทั้ง 4 ด้านแล้ว ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงปริมาณที่มีอยู่เดิมกับปริมาณที่จะต้องเพิ่มเติมเข้าไปในแต่ละปัจจัย หรือหากปัจจัยใดไม่แสดงปริมาณเพิ่มเติมก็เนื่องจากของเดิมมีปริมาณที่เพียงพออยู่แล้วก็ไม่ต้องปรับปรุง ดังตารางที่ 5 ถึงตารางที่ 8

ตารางที่ 5 แสดงผลแนวทางการพัฒนาวัดด้านกายภาพ

ปัจจัยด้านกายภาพ	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
1. วัดมีการติดตั้งป้ายบอกเส้นทางเข้าสู่วัดในรัศมี 20 กิโลเมตร ได้ค่า $Q = 3.01$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 3	เพิ่มป้ายบอกทางอีก 3 จุด ได้แก่ 1) สีแยกหัวถนน 2) สีแยกเบญจมาฯ 3) สีแยกตลาดแขก
2. วัดมีการดูแลเส้นทางหรือถนนที่จะเข้าสู่วัดให้อยู่ในสภาพปลอดภัย ได้ค่า $Q = 0.04$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการ ที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) ระบายถนนที่ประตูวัด 2) ความราบเรียบของผิวจราจร
3. วัดมีการติดตั้งระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ได้ค่า $Q = 0.13$ ปิดเศษทศนิยมจะได้เท่ากับ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) การเดินสายไฟไปที่ถนน และอาคาร 2) การติดตั้งหลอดไฟแสงสว่าง
4. วัดมีการติดตั้งระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิดหรือระบบรักษาความปลอดภัย ได้ค่า $Q = 4$	ติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิดเพิ่มอีก 4 จุด ได้แก่ 1) ลานจอดรถ 2) ทางไปห้องสุขา 3) ทางสัญจร 4) โบราณสถาน
5. วัดมีการติดตั้งรั้วกันพื้นที่อันตรายหรือบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้ค่า $Q = -0.22$ มีค่า = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) บริเวณโบราณสถาน 2) บริเวณประกอบศาสนกิจ
6. วัดมีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบทั้งพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่บริการท่องเที่ยว ได้ค่า $Q = 0.71$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	เพิ่มหัวข้อการจัดการพื้นที่อีก 1 หัวข้อ ได้แก่ การกำหนดรูปแบบของกิจกรรมและวันเวลาที่เหมาะสม
7. วัดมีมาตรการดูแลรักษาและป้องกันผลกระทบที่จะเกิดกับโบราณสถาน ได้ค่า $Q = 0.71$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	ติดตั้งป้ายคำเตือนอีก 1 จุด ที่บริเวณลานจอดรถ

ปัจจัยด้านกายภาพ	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
8. วัดมีการจัดการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ค่า Q = 0.65 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	จัดให้มีช่องทางสื่อสารออนไลน์อีก 1 ช่องทาง
9. วัดมีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับ ได้ค่า Q = 2	กำหนดมาตรการขึ้นมา 2 มาตรการ ได้แก่ 1) จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม 2) การเว้นระยะห่าง ซึ่งจากเดิมไม่มี
10. วัดมีการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักท่องเที่ยว ได้ค่า Q = 0.44 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) การตัดเตือน 2) ข้อความคติเตือนใจ
11. วัดมีการเตรียมความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้ค่า Q = 0.42 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 3 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) ลานจอดรถ 2) ไฟฟ้า 3) ประปา

ตารางที่ 6 แสดงผลแนวทางการพัฒนาวัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
1. วัดมีศูนย์บริการที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้ค่า Q = 1.95 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มการให้บริการข้อมูล 2 ส่วน ได้แก่ 1) การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูล 2) การจัดหาบุคลากร ซึ่งจากเดิมไม่มี
2. วัดมีอาคารแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญของวัด ได้ค่า Q = 2.13 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	จัดเพิ่มใน 2 ส่วน ได้แก่ 1) การจัดเตรียมสถานที่ 2) การจัดหาบุคลากรเพื่อรวบรวมข้อมูล ซึ่งจากเดิมไม่มี
3. วัดมีพื้นที่หรือลานจอดรถที่เป็นระเบียบ ได้ค่า Q = 0.03 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 4 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) มีที่จอดเพียงพอ 2) จอดเป็นระเบียบ 3) เข้าออกสะดวก 4) มีความปลอดภัย
4. วัดมีห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสม และกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ได้ค่า Q = 0.23 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) ความสะอาด 2) สภาพแวดล้อม
5. วัดมีการให้บริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ได้ค่า Q = 2.01 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวก 2 รูปแบบ คือ 1) ทางลาด 2) อุปกรณ์ยึดเหนี่ยว ซึ่งจากเดิมไม่มี
6. วัดมีการจัดการบุคลากรดูแลด้านการรักษาความปลอดภัย ได้ค่า Q = 1.99 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มการดูแล 2 จุด คือ 1) บริเวณลานจอดรถ 2) จุดท่องเที่ยว ซึ่งจากเดิมไม่มี
7. วัดมีการจัดบุคลากรดูแลด้านการปฐมพยาบาลแก่นักท่องเที่ยว ได้ค่า Q = 2.12 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มการประสานงานกับ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) มูลนิธิ 2) กลุ่มจิตอาสา ซึ่งจากเดิมไม่มี
8. วัดมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก ได้ค่า Q = 0.23 ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 3 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) จุดนั่งพัก 2) จุดวางถังขยะ 3) จุดติดตั้งป้ายแสดงข้อมูลภายในวัด

ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
9. วัดมีการจัดให้มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ได้ค่า $Q = 2.11$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มป้าย 2 ป้าย ได้แก่ ป้ายบอกทางไปร้านอาหาร เครื่องดื่ม ทั้งด้านหน้าและด้านหลังวัด ซึ่งจากเดิมไม่มี
10. วัดมีการดูแลในด้านการรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอย ได้ค่า $Q = 1.34$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	ให้จัดเก็บขยะทุกจุด วันละ 1 ครั้ง ซึ่งจากเดิมไม่มี การกำหนดเวลา

ตารางที่ 7 แสดงผลแนวทางการพัฒนาวัดด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านทรัพยากรของวัดที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
1. วัดมีการอนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัตถุ และทัศนียภาพที่สวยงาม ได้ค่า $Q = 0.11$ ปิดเศษทศนิยมจะได้เท่ากับ 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) การประสานกับหน่วยงานภายนอก 2) การดูแลโดยบุคลากรของวัด
2. วัดมีการจัดพื้นที่หรือทางเดินศึกษาประวัติศาสตร์ ได้ค่า $Q = 0.46$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 ประการที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) การติดตั้งป้าย 2) พระภิกษุและชาวบ้านกลุ่มจิตอาสา
3. วัดมีบุคลากรในการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ได้ค่า $Q = 0.41$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 กลุ่มที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) พระภิกษุ 2) ชาวบ้านกลุ่มจิตอาสา
4. วัดมีบุคลากรในการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรม ได้ค่า $Q = 0.07$ ปิดเศษทศนิยมจะได้เท่ากับ 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 กลุ่มที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) พระภิกษุ 2) ชาวบ้านกลุ่มจิตอาสา
5. วัดมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้บริโภคสินค้าชุมชน ได้ค่า $Q = 2.20$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่มการส่งเสริมใน 2 ประเด็น คือ 1) อาหาร 2) ผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งจากเดิมไม่มี
6. วัดมีการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้ค่า $Q = 0.17$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐาน 2 รูปแบบที่มีอยู่เดิม ได้แก่ 1) แต่งกายชุดขาว 2) แต่งกายชุดสุภาพ
7. วัดมีเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียง ได้ค่า $Q = 0.96$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	เพิ่มอีก 1 ประการ ได้แก่ เจ้าอาวาสเผยแพร่กิจกรรมต่อสังคมที่เป็นความรู้ ความสามารถเฉพาะบุคคลของเจ้าอาวาส เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
8. วัดมีโบสถ์ วิหารที่ยังคงสภาพเดิม ไม่มีการบูรณะขึ้นมาใหม่ ได้ค่า $Q = 0.13$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐานที่มีอยู่เดิม 2 ประการ ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ 2) การทำนุบำรุง
9. วัดมีพระพุทธรูปที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ได้ค่า $Q = 1.43$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	เพิ่ม 1 ประการ ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการพิพิธอายุพระพุทธรูปแต่ละองค์ เพื่อเป็นแนวทางในการระบุนโยบายการสร้างที่แน่ชัดต่อไป ซึ่งจากเดิมไม่มี

ตารางที่ 8 แสดงผลแนวทางการพัฒนาวัดด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด

ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมภายในวัด	ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาวัด
1. วัดมีการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมทุกวันอาทิตย์ ได้ค่า $Q = -0.15$ มีค่า = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐานที่มีอยู่เดิม 1 กิจกรรม ได้แก่ สวดมนต์วันพระในทุกวันอาทิตย์
2. วัดมีการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงเช้าของทุกวัน ได้ค่า $Q = 0.05$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐานที่มีอยู่เดิม 1 กิจกรรม ได้แก่ เจ้าอาวาสร่วมสนทนาธรรมกับญาติโยม
3. วัดมีการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงบ่ายของทุกวัน ได้ค่า $Q = 1.97$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมทางศาสนา 2) ส่งเสริมให้ชุมชนจำหน่ายสินค้า ซึ่งจากเดิมไม่มี
4. วัดมีการจัดกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงค่ำของทุกวัน ได้ค่า $Q = 1.97$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมทางศาสนา 2) ส่งเสริมให้ชุมชนจำหน่ายสินค้า ซึ่งจากเดิมไม่มี
5. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิต ได้ค่า $Q = 1.40$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	เพิ่ม 1 กิจกรรม ได้แก่ การสวดมนต์ขอพร ซึ่งจากเดิมไม่มี
6. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดแนวคิดและคติสอนใจ ได้ค่า $Q = 0.16$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐานที่มีอยู่เดิม 1 กิจกรรม ได้แก่ ส่งเสริมให้คนทำงานได้เข้าร่วมกิจกรรมสวดมนต์วันพระที่จัดขึ้นในทุกวันอาทิตย์
7. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้ชีวิตคู่ราบรื่น ได้ค่า $Q = 1.95$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 2	เพิ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การไหว้พระขอพร 2) การร่วมทำบุญตักบาตร ซึ่งจากเดิมไม่มี
8. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกายของผู้เข้าร่วมปฏิบัติ ได้ค่า $Q = 1.44$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 1	เพิ่ม 1 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเดินออกกำลังกายตอนเช้าและตอนเย็นภายในวัด ซึ่งจากเดิมไม่มี
9. วัดมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้การทำงานการขายมีความเจริญรุ่งเรือง ได้ค่า $Q = 2.00$	เพิ่ม 2 กิจกรรม ได้แก่ 1) การไหว้พระขอพร 2) การนำสินค้าหรือสิ่งของไปให้ทาน ซึ่งจากเดิมไม่มี
10. วัดมีการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นจุดเด่นของวัดนอกจากกิจกรรมในวันสำคัญ ได้ค่า $Q = 0.11$ ปิดเศษทศนิยมจะได้ = 0	ไม่ต้องเพิ่ม แต่ให้รักษามาตรฐานที่มีอยู่เดิม 2 ประการ ได้แก่ 1) การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม 2) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาหาคำตอบเพื่อให้รู้ว่าในช่วงปัจจุบันระดับความพร้อมของวัดต่อบทบาทการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับใด ต้องอาศัยข้อมูลจากบุคคล 3 กลุ่มคือ นักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนรอบวัด และพระภิกษุที่จำพรรษาในวัด อีกทั้งจะใช้ข้อมูลจากประเด็นใดมาเป็นตัวตัดสินว่าพร้อมหรือไม่ ผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อที่เป็นศักยภาพขึ้นมา 4 ด้าน และในแต่ละด้านจะประกอบด้วยปัจจัยเป็นข้อ ๆ ซึ่งประยุกต์มาจากคู่มือแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรมของ Department of Tourism (2014) ผลที่ได้หลังจาก

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ทำให้รู้ว่ามิปัจจัยข้อใดบ้างที่ติดอยู่แล้วและมีปัจจัยอีกกี่ข้อที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

ได้สูตรเพื่อคำนวณหาปริมาณที่เหมาะสมของปัจจัยแต่ละข้อในการรองรับนักท่องเที่ยวตามศักยภาพแต่ละด้านของวัด ผลจากงานวิจัยนี้ทำให้ได้สูตรที่ง่ายต่อการคำนวณเพราะเป็นการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ ได้แก่สูตร WANACH1 WANACH2 และ WANACH3 ทั้งนี้การใช้สูตรจะทำให้สามารถหาค่า Q หรือค่าที่จะต้องปรับปรุงในแต่ละข้อปัจจัยของศักยภาพแต่ละด้านได้อย่างรวดเร็ว เพียงแค่แทนค่าตัวเลข 3 ค่าที่รู้ลงไปสูตรก็สามารถคำนวณหาค่า Q ซึ่งเป็นค่าที่ 4 ตามหลักการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ได้โดยง่าย ด้วยหลักการเดียวกันนี้ Tiangpak (2022) ได้ใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เกรจซี่และมอร์แกน จำนวน 302 คน แล้วนำไปกำหนดสัดส่วนโดยการคำนวณเทียบบัญญัติไตรยางศ์จำแนกตามอำเภอ ขณะที่ Sangsee and Rungmuang (2021) ใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามขนาดโรงเรียนในพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ รวมจำนวน 354 คน เพื่อหาตัวอย่างสำหรับแต่ละกลุ่มโรงเรียน รวมถึง Treekun et al. (2015) ได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีถิ่นอาศัยในเขตชุมชนบึงปลาชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 379 คน จากประชากร 30,472 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบบัญญัติไตรยางศ์

ได้แนวทางการพัฒนาปัจจัยแต่ละข้อของศักยภาพทั้ง 4 ด้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน หลังจากคำนวณค่า Q ของปัจจัยได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยภาคีเครือข่ายการพัฒนาวัด ช่วยกันระดมความคิดเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติ โดยในส่วนนี้จะต้องพิจารณาให้รอบคอบและสอดคล้องกับฐานะทางการเงินของวัด เนื่องจากหากใช้งบลงทุนมากเกินไปก็จะกลายเป็นภาระของวัดและอาจจะถึงขั้นทำไม่ได้ แต่หากทำภายใต้กรอบการลงทุนที่น้อยเกินไปก็อาจจะไม่ปรากฏให้เห็นการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา กรณีของวัดประดู่พัฒนารามอาจจะระดมทุนจากการบอกบุญไปยังผู้มีจิตศรัทธา ซึ่งตัวอย่างหลักฐานความสำเร็จจากการร่วมมือของภาคีเครือข่าย ได้แก่งานวิจัยของ Phumwiangsri et al. (2021) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชบนเป็อนในผัก ผลไม้และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคีเครือข่าย อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่าหลังจากภาคีเครือข่ายซึ่งเป็นประชากรกลุ่มตัวอย่างได้รับการพัฒนา สิ่งที่เปลี่ยนแปลงก็คือประชากรกลุ่มนี้มีระดับความรู้รวมทั้งการปฏิบัติเพื่อป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชดีขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้นกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากศักยภาพทั้ง 4 ด้านซึ่งมีปัจจัยรวมกันทั้งหมด 40 ข้อ พบว่าผ่านเกณฑ์เพียง 10 ข้อ หรือคิดเป็นร้อยละ 25 ซึ่งนับว่าน้อยแต่ทั้งนี้การดำเนินงานตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมที่จัดทำขึ้นโดยไม่มีข้อบ่งชี้หรือข้อกำหนดที่ชัดเจน แต่หลังจากนี้การดำเนินงานจะอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ชัดเจนพร้อมระบุจำนวนหรือปริมาณเป็นตัวเลขในแต่ละปัจจัย ดังนั้นถึงแม้ยังมีข้อแก้ไขที่จะต้องดำเนินงานอีก 30 ข้อ หากแต่วัดเริ่มมีเครื่องมือช่วยหาคำตอบด้วยการใช้สูตร WANACH1 ถึง WANACH3 จึงทำให้ภาคีเครือข่ายทำงานได้ง่ายตรงประเด็น และรวดเร็วขึ้น

ภาคีเครือข่ายในส่วนที่เป็นชาวบ้านจะมาจากชุมชนรอบวัด เป็นการสมัครใจมาช่วยทำงานด้วยจิตอาสา และส่วนมากจะเป็นผู้สูงวัยซึ่งมักจะรอบรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นอย่างดีและรู้ใกล้เคียงกัน แต่หากมีข้อพิจารณาที่เป็นประเด็นใกล้ตัวก็มักจะได้อบรมให้หาผู้รู้มาช่วยพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นถ้าเป็นไปได้ภาคีเครือข่ายควรประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งความรู้และประสบการณ์

กรณีศึกษาของวัดประดู่พัฒนารามสามารถใช้เป็นแบบอย่างให้วัดต่าง ๆ นำไปใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนได้ เพราะการคำนวณหาค่า Q ทำได้โดยการแทนค่าตัวเลขลงในสูตร WANACH1 ถึง WANACH3 และต่อจากนั้นก็สามารรถำเนินงานไปจนกระทั่งจบกระบวนการได้ เป็นการเทียบบัญญัติไตรยางค์ โดยใช้ความรู้คณิตศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้พระเณรรวมถึงชาวบ้านในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีลงมา ส่วนมากสามารถคิดเลขบวกลบคูณหารได้ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงเหมาะที่จะใช้เป็นแนวทางและวิธีปฏิบัติที่เป็นต้นแบบให้วัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ได้นำไปใช้เพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากมีรูปแบบและวิธีดำเนินงานที่เรียบง่ายเป็นขั้นตอนและไม่ซับซ้อน

เอกสารอ้างอิง

- Buddhist Division Religious Treasure Office. (2019). *List of temples across the country*.
<https://ecp.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- Department of Tourism. (2014). *Guidelines for Eco-tourism Management in Historical and cultural*. <https://www.dot.go.th/ebooks/ebooks-view/430>.
- Khamdee, K. (2015). Temples and Religious Places in Dimension of Tourism. *Journal of Graduate Studies Humanities and Social Sciences Khon Kaen University*, 4(2), 175-191.
- Kumboon, A. & Kowattanakul, D. (2013). The Small Town Tourism Assessment, Khemmaraj District, Ubonratchathani Province. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 8(2), 3-22.
- Panlopaksa, K., & Chanchaicharoenkul, S. (2015). *Term Tem Ruangrao Bundan Jai Nai kam Sangsan Phuen Tee Pua Kam Yoo Ruam Kan Yanglarklai*. Siri Wattana Interprint Co., Ltd.
- Phumwangsri, S., Sinsupan, N., & Chanawongse, A. (2021). The Development of a Sustainable Management Model for Pesticides Contamination in Fruits, Vegetables, and Agricultural Products with the Participation of Community and Network Partners in Nongnakhom District, Khonkaen Province. *Research and Development Health System Journal*, 14(2), 36-56.
- Sangsee, C., & Rungmuang, T. (2021) The Guidelines of Students Assistant Management Development of the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi and Phanakhonsriyathaya. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 6(3), 12-23.
- Siljaru, T. (2014). *Research and Analysis of Statistical Data Using SPSS and AMOS*. S.R. Printing Mass Products Co., Ltd.

- Suwannikkha, T. (2013). *Development for attraction tourism case study Wat Rai Khing, Sam Phan district, Nakornpathom*. [Unpublished Master's Thesis]. Silpakorn University.
- Tiangpak, P. (2022). Model of Administration that Affect the Effectiveness of Educational Institutions Under the Office of the Secondary Education Service Area Bangkok Area 1. *The Journal of Sirindhornparithat*, 23(1), 226-236.
- Treekun, R., Savatsomboon, G., & Roaprasert, T. (2015). The Participation of Communities Bueng Phalanchai on Sustainable Tourism Management. *MBA-KKU Journal*, 8(2), 133-150.
- Vongvanich, S. (2019). *Needs Assessment Research*. Publishing House of Chulalongkorn University.
- Wanichbuncha, K. (2018). *Advanced Statistical Analysis with SPSS for Windows*. Chulalongkorn University Press.
- Wannathanom, C. (2016). *Planning for Tour Arrangements*. Fern Kha Luang Printing and Publishing Limited Partnership.
- Wu, Y.-C., Lin, S.-W., & Wang, Y.-H. (2019). Cultural tourism and temples: Content construction and interactivity design. *Tourism Management*, 76(2020), 103972.

ผู้เขียน

อาจารย์ ดร. วันชัยพร จันทรักษา

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและบริการยุคดิจิทัล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

156 หมู่ 5 ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง

จังหวัดพิษณุโลก 65000

e-mail: Wanachapornchan@gmail.com